

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA

LEXICOLOGY AND LEXICOGRAPHY
IN THE LIGHT OF CONTEMPORARY
APPROACHES

A collection of papers

Edited by:

Stana Ristić, PhD, scientific advisor

Ivana Lazić Konjik, PhD, research associate

Nenad Ivanović, PhD, research associate

Belgrade, 2016

ISBN 978-86-82873-??-?

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРИСТУПА

Зборник научних радова

Уредништво:

др Стана Ристић, научни саветник
др Ивана Лазић Коњик, научни сарадник
др Ненад Ивановић, научни сарадник

Београд, 2016

Јасна ВЛАЈИЋ ПОПОВИЋ, Марта БЈЕЛЕТИЋ
Институт за српски језик САНУ, Београд
jasna.vlajic@isj.sanu.ac.rs, marta.bjeletic@isj.sanu.ac.rs

ПРИРУЧНИ ЕТИМОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА – ДОПРИНОС САВРЕМЕНОЈ ЕТИМОЛОГИЈИ*

У раду се даје преглед актуелног рада на Приручном етимолошком речнику српског језика, чији се научни допринос савременој етимологији приказује кроз провизорну типологију у њему садржаних новина, илустрованих одабраним одредницама тог речника упоређеним са одговарајућим Скоковим одредницама тј. изводима из њих.

Кључне речи: српски језик, етимологија, етимолошки речник, лексикографија.

0. Озбиљна перспектива развоја српске етимологије отворила се тек крајем XX века, оснивањем Етимолошког одсека при Институту за српски језик САНУ (1983), што је требало да омогући стварање кадровске и материјалне основе за израду етимолошког речника српског језика.¹ Први конкретан резултат колективног рада била је *Огледна свеска будућег речника* (1998), док је стварни темељ српске етимолошке лексикографије постављен изласком прве свеске тезаурусног *Етимолошког речника српског језика* (ЕРСЈ) 2003. године.² Током

---

* Овај чланак је резултат рада на пројекту „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*“, бр. 178007, који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ О дотадашњем стању ове науке у нашој средини в. Предговор ОС VII–VIII; КИР 33.

² За детаље о целокупној продукцији ауторског колектива у прве три деценије постојања Одсека, закључно са 2013. годином, в. библиографију у зборнику КИР 240–260 (тамо и низ програмских и методолошких чланака).

његове израде дошло се на идеју о паралелном састављању научно-популарног речника који би, с једне стране, покрио основни лексички фонд српског језика занимљив широј публици, а с друге послужио као окосница будућих свезака свеобухватног ЕРСЈ.

0.1. До назива Приручни етимолошки речник српског језика (даље: ПЕРСЈ) дошло се тек након што је посао увелико одмакао а почетна концепција се донекле изменила. Испочетка су радни називи за нови речник којима су се аутори служили међу собом, али и у неким званичним приликама (извештаји, јавна иступања, научне публикације) били „једнотомни“, „мали“, „сажети“, „кратки“ ЕРСЈ. Сврха им је била да се успостави дистинкција према вишетомном, свеобухватном, опширном, строго научном ЕРСЈ. Постепено се испоставило да нови речник, упркос свом ограниченом захвату, по обиму неће бити ни мали, ни одвећ сажет, можда чак ни сведен на један том – бар не у својој основној верзији. Што се тиче концепције, није се одустало од популарне, општеобразовне намене овог подухвата, али је постало јасно да се он не може на њу ограничити. Наиме, основни лексички фонд српског језика, који се у ПЕРСЈ обрађује, покрива већину чворишних тачака не само укупне српске, него и општесловенске и балканске лексике, а почетно уверење ауторског тима да су готово сви ти чворови већ размршени показало се илузорним. Дошло се до сазнања да је ово прилика да се досадашње етимолошке претпоставке преиспитају, по потреби проблематизују и по могућству исправе или надограде. У исходу добиће се ступњевито штиво, које на свом првом нивоу даје основну информацију за публику којој је она довољна, а на дубљој равни сумира досадашње научне увиде са амбицијом да их унапреди. Таква књига згодно ће се наћи *при руци* како ученику, студенту или знатижељном лаику, тако и стручњаку који сам истражује на овом и сродним научним пољима, а не на последњем месту ни самим ауторима и њиховим млађим колегама ангажованим на изради „великог“ ЕРСЈ.

1. Очигледно је, дакле, да је ПЕРСЈ подухват који се профилише у ходу, током процеса настајања. Његови почетни методолошки принципи већ су предочени стручној јавности (в. Бјелетић, Влајић-Поповић 2013), док је сам обрађивани материјал у више наврата био сагледаван са различитих аспеката (Loma 2012, Loma 2014, Лома 2015б, Влајић-Поповић 2013, Бјелетић 2015, Petrović 2015). Непосредан рад на речнику довео је до даљег развијања његове концепције у смеру јачања научне компоненте (в. § 0.1.), чиме су претходно изнети принципи додатно прецизирани и кориговани.

1.1. Једна од новина јесте релативно широко укључивање историјских потврда, омогућено пре свега појавом нове релевантне литературе³ и новим, критичким читањем постојећих извора (в. § 1.1.1, 1.1.2.). Тиме се истовремено указује на значај средњовековне лексике не само за документовање првих потврда, већ и за праћење формалног и семантичког развоја облика односно за целовито етимолошко тумачење речи.⁴

1.1.1. Критичко читање подразумева да се приликом ексцерпције РКС доследно повлачи разлика између српскословенских и старосрпских потврда, а ако то није могуће на основу примера које даје Даничић, „иде се у извор“, који он по правилу наводи. Према прилици, користи се допунска грађа из извора који нису, или бар не у потпуности, укључени у РКС и РЈА, а илустровање примерима употребе није строго рестриктивно (в. **обћхати**, § 4.1.) Облици које Даничић ставља у наслове одредница РКС такође се проверавају.

1.1.2. Са резервом се примају и насловне речи одредница у LPS. Будући да је Миклошич на основу редакцијских ликова понекад реконструисао непосредчен староцрквенословенски облик (са назалима, оба полугласа итд.), потребно је утврдити где је дати облик заправо посведочен. Наиме, у више наврата се испоставило да наведени извори припадају српској редакцији.⁵ На тај начин LPS за многе речи пружа српскословенске потврде којих нема у РКС (где је захват ограничен на оригиналне саставе, искључујући преводну књижевност).

1.2. У току израде ПЕРСЈ искристалисала се и потреба што прецизнијег хронолошко-генеалошког стратификовања словенске лексике. Искуство рада на ЕРСЈ, где у досад обрађеним сегментима преовлађује дијалекатски материјал, није пружа

³ То је у првом реду *Тойонимија Бањске хрисовуље* (Лома 2013); за допринос те повеље познавању прасловенске и (старо)српске лексике као и историјске фонологије српског језика в. *ibid.* 283–294.

⁴ Поклањање веће пажње историјским потврдама најављено је већ у предговору Трећој свесци „великог“ речника (ЕРСЈ 3: 5) и демонстрирано на њеним страницама. Та је одлука пренета и на ПЕРСЈ (в. Бјелетић/Влајић-Поповић 2013: 173), будући да два речника стоје у односу међузависности, тј. „мали“ треба да буде срж и окосница „великог“ (*ibid.* 172).

⁵ Има чак случајева када релевантни приручници као ЭССЯ и SP за неку реч дају старословенску потврду из LPS, за коју се провером извора испоставља да је посведочена само у српскословенском, што значи да јој је у ПЕРСЈ место на крају првог дела одреднице, а не у другом делу, међу словенским паралелама (о структури одреднице в. Бјелетић / Влајић-Поповић 2013: 173–176).

жало ту перспективу јер се обрада домаће лексике углавном сводила на тумачење речи на прасловенском нивоу. Међутим, корпус ПЕРСЈ чине превасходно књижевне тј. стандардне речи, чија се етимологија далеко чешће решава и на плићим хронолошким равнима. Током њихове обраде показало се да је понекад лакше проследити домаћу реч директно до прасловенског предлошка, него установити да ли је она по свом пореклу старословенска, старосрпска, или се пак ради о млађој међусловенској позајмљеници, нпр. из чешког или руског (в. Бјелетић 2015, Petrović 2015).

2. Овај рад има за циљ да прикаже конкретан научни допринос ПЕРСЈ савременој српској и словенској (па и индоевропској) етимологији. То се излаже кроз провизорну типологију новина које тај речник доноси, илустрованих одабраним одредницама.⁶ Да би се стекла што јаснија слика о оствареном помаку, те се одреднице пореде са одговарајућим Скоковим одредницама или изводима из њих (пошто су оне махом организоване гнездовно а не лексемно).

2.1. Поменуће новине могу се сврстати у неколико типова: а) прецизирање или елаборирање постојећих тумачења, б) проблематизовање постојећих решења, в) предлагање нових решења.

3. Код одредница са елементима прецизирања или елаборирања тумачења у питању су суштинске допуне којима се комплетира етимологија дате речи (иначе код Скока, или у неком другом речнику, само грубо назначена).

3.1. Пример одреднице у којој се прецизирају формални елементи (фонетика, морфологија, творба):

vàljati², *-ām* impf. [...] Particip perf. aktiva i pasiva kao pridjevi *vàljān*, f *valjāna* (Vuk, Dubrovnik) (*ne-*) [...], poimeničen na *-ьс > -ac nevaljānac*, gen. *-nca* (Lika) [...] prema f *nevaljānka*, na *-ost valjanost*, prilog *vàljāno* (Piva-Drobnjak) ‘vrijedno, hitro, brzo’, *nevàljao*, f *nevàljala* ‘loš, rđav, zao’, poimeničen *nevàljalac*, gen. *-ālca* m (Vuk) prema *nevàljalica*, augmentativ *nevaljalčina* m (Lika), apstakti *nevàljalōst* f = *nevàljalstvo* (Vuk), na *-sk + -ina > -ština nevaljālština* (Vuk). Pridjev na *-ast vâljust* (Crna Gora), *nevaljust* (Hercegovina), na *-atan* [...] *vâljatan*, f *-tna* (Crna Gora) [...], na *-ašan nevaljāšan*, f *-āšna* (Kosmet) ‘nevaljao, lažan, ružan’ [...] (Skok 3: 563–564).

неваљао *-ла, -ло* adj. (XVIII век), *неваља́лство* n., *неваља́лац, -лица* m., *-лица* f., *іроневаља́лшти* se pf. – Само с.-х. поствербални придев од **ваљати**, детаљи творбе нејасни | Наизглед негиран активни партицип перфекта *ваљао, -ла, -ло*, али како антоним гласи *ваља́н < ваљахан* (в.

⁶ У питању су радне верзије одредница које подлежу коначном ревидирању.

ваљати), пре настало дисимилаторно-асимилаторним путем (*н - љ - н* > *н - љ - л*) од посведоченог лика *неваљаӣн*, *неваљаӣнац* ‘неваљацац’ итд., уп. варијанту *неваљаӣшан* поред *ваљаӣшан*. • Skok 3: 563b s.v. *vàljati*². ▲ (ПЕРСЈ).

3.2. Пример одреднице у којој се прецизирају елементи семантике (развој значења, семантичке паралеле, ономасиологија и сл.):

ма̀ци, *màknēm* pf. [...] Glagol ima u današnjem hrv.-srp. sedam osnova *mak-*, *mac-*, *mk-*, *mik-*, *mic-*, *smuk-*, *smuc-*, od kojih se prave izvedenice [...] Korijen *mk* nalazi se u postverbalu *zámka*. Na *-ja omča* pored *omče* ‘ošice, vigovi’ [...] (Skok 2: 347–348).

зámка -*мкѣ* f. (XVIII век). – Од псл. *zatkā f., уп. буг. дијал. *zámka* ‘петља, омча’, слн. *zánka*, ређе *zámka* ‘исто; замка’, слч. *zanka* ‘брава’ | Псл. реч је поствербал од *zatkŋiti ‘затворити’ (в. **ма̀кнути**) који се само у роду разликује од *zatkŋ ‘брава, катанац’, в. **зámак**. Од истог је корена **омча**, што је и изворно значење с.-х. речи, уп. израз *везаӣи на замку* ‘начинити петљу’; данашње значење настало је одатле, што су замке постављане у виду омче. Иста ономасиологија и у *завор* (в. **затворити**, можда и у **брáва**), у *зайор* од *зайрѣӣи* (в. **-прети**), слична у *засун* (в. **сунути**). • Skok 2: 347b s.v. *màci*; Михајловић 1982–1984: 103; БЕР 1: 598; Bezlaj 4: 388–389; Фасмер 2: 631 s.v. *-мкнуй̄ь*; ТСРЯ 256 s.v. *замók*; Machek 385a s.v. *mykati*; Schuster-Šewc 1732–1733; Borys 728. (ПЕРСЈ).

3.3. Пример одреднице у којој се прецизирају путеви позајмљивања речи:

дѝскос m (1441., crkveni termin pravoslavaca) ‘zdjela, tanjur, u koji se polaže proskura’. Religiozni grecizam. Od *δίσκος* > lat. *dīscus* > tal. *desco* ‘sto; klupa’, ствнем *tisk*, нвнјем *Tisch* [...] Kao u germanske jezike, u keltski i u berberski što je grčka riječ, koja je egejskog podrijetla, ušla u vulgarno-latinskom obliku, tako je ušla i u slavine, s tom razlikom, što je u pomenute jezike ušla kao maskulinum, a u slavine kao femininum [...] Deminutivi na *-ica* *dàštica* pored *dàščica* (16. v.) = *šiča* (Vuk, Potomje, jugozapadni krajevi) [...] Augmentativ na *-jur* + *-ina* *daščurina* (Pavlinović). Pridjev na *-ъn* > *-an* *dàščan* [...] Sveslavensko značenje ‘Brett’ i prvobitno poklapa se sa latinskim vojničkim terminom *discus* ‘Wurfscheibe’ [...] Prvobitni *sto* je bila *daska* na podu. Sveslavenska (možda i praslavenska) posuđenica potječe iz vojničkog latiniteta na limesu donjeg Dunava [...] (Skok 1: 408).

дáска -*ѣ* f. (XIV век), *dàшчица* f., *dàшчан*, *-а*, *-о* adj., *dàшчара* f., *дашчурина* f.; стсрп. **цѝка**: **цѝка** gen. pl. Бањска хрисовуља, тпн. **Даска** (1478). – Од псл. *dъska, уп. стел. **дъска**, мак. дијал. *dъска*, буг. *dъскà*, слн. *deska*, слч. *doska*, чеш., плуж. *deska*, пољ. *deska*, рус. *доска́*, укр., блр. *до́шка* | Псл. реч изводи се у изворном значењу ‘сточић’ од познолат. *discus* ‘исто’, можда герм. посредством, уп. ствнем. *tisc*, нем. *Tisch* ‘сто’, енгл. *dish* ‘тањир; јело’ (док је енгл. *desk* ‘клупа’ средњовековна позајмљеница из итал. *desco*, истог крајњег порекла). Развој значења је вероватно ишао

преко ‘(округао, дрвени) пладањ са којег се јело’; слов. значење могло је настати одатле уопштавањем на сваки равно отесан пљоснат комад дрвета. У формалном погледу, псл. реч одступа од лат. предлошка родом, нагласком и бојом коренског вокала (од лат. *i* очекивало би се *ь*, а не *ъ*). Како је полуглас у првом слогу био слаб (у свим падежима осим gen. pl.), он је закономерно испао у *дска > стерп. (в. горе), заст., покр. *џка* (уп. глуж. заст. *ска*), *штѣџа* ‘*дашчица*, сточић, део самара’ < *дѣџџса. Лат. реч своди се на гр. *δίσκος* ‘диск’; из средњегрчког стерп. *дискошь* ‘здела’ (XV век), и данас цркв. *дискош* ‘метални тањир на којем се при богослужењу носи нафора; тас, тањир за скупљање добровољних прилога’. Спортски термин *диск* (за бацање) је модерни интернационализам, компјутерски *диск* – нови англицизам. Из слов. и мађ. *deszka* ‘даска’. • Skok 1: 408 s.v. *diskos*; ЭССЯ 5: 183–184; SP 5: 167–170; ESJS 160b; Vasmer 53; Onions 260. (ПЕРСЈ).

3.4. Пример одреднице у којој се, као потпора етимологији, износе екстралингвистички подаци (чињенице материјалне и духовне културе, историјска сазнања, обичајно право, околности настанка речи и сл.):⁷

kléti (se), *kùnēm* impf. (1253, Vuk) (*o- se, pro-, u-, za- se*) = čak. *kljati* = *kunuti* (prema prezentu, Zoranić), baltoslav., sveslav. i praslav. (*kleti, *klъnq*) pravni izraz ‘jurare’ [...] Apstraktum od infinitivne osnove na *-tva* je sveslav. i praslav. (*kleṭva): *klētva* = *kletav*, gen. *-tva* (Bosna) = *klētav*, gen. *-tvi* (15. v., Vuk, Crna Gora) [...] Prihvatljivo je Brücknerovo mišljenje da je osnova praslav. *kle-ṭi* u prijevoju *-klon* (upor. ukr. *proklin*, gen. *proklónu* ‘prokletstvo’) i da glagol *kloniti* sadrži prvobitno značenje od praslav. *kle-*. Upor. semantički razvitak od *priseći*. Baltičke su usporednice: lot. *klentēt* ‘proklinjati’, stprus. 1. l. pl. *klantemnai* ‘proklinjemo’. Drugih utvrđenih ie. usporednica nema. Mladenov i Gorjajev uspoređuju neuvjerljivo sa sanskr. *krandati* (3. l.) ‘viče’ [...] (Skok 2: 97–98).

клѣти (се) *kùnēm* (*се*) impf. (1186), (*zà-, prò-, ù-*)*клѣти (се)* pf., (*zà-, prè-, prò-*)*клиѣати*, *-њѣм (се)* iter., *клѣтва* f., *заклѣтва*, *ѹклѣт*, *прòклѣт* adj., *прòклѣтнѣк* m., *прòклѣтница* f., *проклѣтиња*, *Проклѣтије*, *проклѣтство* n., *кривòклѣтнѣк* m., *кривоклѣтство* n.; стерп., српсл. **клетти**, **кльноу (се)**: **кльнь се** и **подписахъ**; **клетва**, **клетъвъ** f., **заклѣти**, **заклетва**, **заклипати**; **проклѣти**, **проклѣтиє**, **проклѣтство**, **прокле тыць**, **проклипати**. – Од псл. *kleṭi, *klъnq (*se*), уп. стсл. **клати (сѧ)**, мак. *колне*, буг. *кълна*, слн. *kléti*, *kólnem* (*se*), слч. *kliat*, *kl’aje* (*sa*), чеш. *klíti*, *kleji* (*se*), глуж. *kleć*, *kliju*, длуж. *klěś*, поль. *kląć*, *klnę*, рус. *клясть*, *клянѹ*, укр. *клястѣи*, *клянѹ*, блр. *кляси́* | Псл. глагол има једине поуздане паралеле у лет. заст. *klentēt* ‘проклиѣати’, стprus. *klantemnai* 1. pl. ‘проклиѣемо’, ако то нису позајмљенице из словенског. Даље етимолошке везе су неизвесне. Извођење од пие. **klei-ne-* ‘ослањати се’ заснива се на везивању са *kloniti se и даље са *klečati – које је са формалне стране проблематично (в. **клòнити (се)**, **клѣчати**) – и

⁷ Ови аспекти су детаљно описани на материјалу ЕРСЈ, в. КИР 130–142; у овом раду в. такође **пòрез**, § 3.5.

на изворној семантици сагињања, клечања као поступка при полагању заклетве. Други претпостављају првобитно значење ‘зазивати (божанство приликом заклињања)’ и полазе од пие. корена *kleH₁- ‘звати, викати’ који је у гр. *καλεῖν* ‘звати’, са назалним проширењем у агс. *hlynnan* ‘одзвањати, разлегати се’, *hlyn(n)* ‘шум, галама’, уп. даље лат. *clamāre* ‘викати’, стинд. *krándati* ‘звучи, хучи’. Према прелазном глаголу *клету се* ‘проклињати’ стоји повратни *клету се* ‘заклињати се’ зато што онај који полаже заклетву изговара формуле којима условно баца клетву на оно што му је најмилије и најсветије. У уговорима са Византинцима које бележи Несторов летопис, заклетва паганских Руса гласила је, ако погазе реч, да настрадају од свога сопственог оружја. Вук Караџић бележи: У нас се људи куну онијем што им је најмилије или најсветије, н. п. сестра се куне братом (жив ми брат!, или: тако ми жив брат!), мати сином, родитељи дјецом, дјеца родитељима; Богом (тако ми Бога!, или: Бога ми!), душом, животом здрављем, вјером, самртном свијећом, причешћем, црквом, али и земљом и небом и ватром, а јунаци и коњем и оружјем: Десница ми не усала рука! / Добру коњу грива не опала! / И бритка ми сабља не ржала!. За прасловенски се реконструише поствербална именица *kleŭta образована од *kleŭ-ti као *britva* од *bri-ti* (в. **бријати**), али стсрп. **клетъвъ** већ 1238. у писму краља Владислава Дубровчанима, срп. дијал. *клѣтав*, *-тви*, слн. *kletev*, *-tvi*, пољ. *klątew* указују на још псл. *ŭ*-основу *kleŭtŷ, *-ŷve*. *Клетва* или *заклетва* је првенствено вербални чин, као што је то, по етимологији, заст. *рота* (уп. **пѳрота**), док се **присега** своди на семантику посезања, тј. полагања руке на какву светињу, у хришћанству на крст, јеванђеље и сл., у паганско доба на земљу. Некњижевни инфинитив *кунути* образован је према презенту. Из црквенословенског је рум. *proklet* ‘проклет’, одатле глагол *a procleŭti* ‘проклетити’. • Skok 2: 97–98; ЭССЯ 10: 37–39; ESJS 316–317; LIV 361 s.v. **kleh-* ‘rufen’; EWAhd 4: 940–941 s.v. *hellan*; Mažuranić 504; Vaillant 4: 383–384. (ПЕРСЈ).

3.5. Пример одреднице у којој се само назначена етимолошка веза детаљно елаборира кроз све аспекте етимолошког описа (историјске потврде, мотивација, семантичка еволуција, формалне и ономасиолошке паралеле итд.):

рѣзати, *rěžem* impf. [...] ; *pórez* m (16. v.) = *poreza* f, s pridjevom na *-ъn póreznĭ*, роименичен на *-ik porezник*, на *-ski poreski*, радна именица на *-džija porejčija* (Kosmet) = arb. *porezxi* (Gege) [...] (Skok 3: 134–135).

пѳрез *-а* m. (XVIII век), такође *пѳреза* f., заст. ‘ревена’, *пѳрескѷ* adj., *пѳрезник* m., заст. *порѣзѷија*, *опѳрезовати* pf., *опорезѷвати* impf. – Од *porĕzati (*se*) у значењу ‘одредити, преузети на себе дажбине, трошкове’, уп. мак. *порез*, буг. заст. *пѳрез* ‘порез, новчана казна’, дијал. ‘велика несрећа, штета’, слн. дијал. *porĕza* f. ‘врста новчане казне’ | Глагол *rĕzati (в. **рѣзати**) са својим превербалним изведеницама и њихови поствербали већ су у прасловенском могли означавати разне врсте материјалних обавеза, давања, уп. струс. *рѳъзъ* ‘камата’, стхрв. *rĭz* f. ‘порез’ (1527), с.-х. покр., заст. *нѳрез* ‘исто’: Рекоше ... неки да би могло нареж нарежати и на

стоку Лика, *nàrizat* ‘презадужити се’ бачки Буњевци, чеш. заст. *nářez* ‘данак’, стпољ. *narzaz, narzez* (од 1145) ‘намет на сеоско домаћинство, најпре у стоци, потом у новцу’. Полазиште семантичког развоја могло је бити евидентирање дуговања и плаћања путем рецки у рабошу, уп. израз *резати у рабоши*, као и податак црнорисца Храбра да пре ћирилометодијевске мисије Словени нису имали књига, него су читали и гатали **чџџтали и џџзлами**. Семантичку паралелу пружају романски језици, уп. ит. *taglia*, стфр. *taille*, шп. *taja* итд. ‘рабош, порез’ од лат. *taliare* ‘сећи, резати, обрезавати (лозу) итд.’. Осим *пòрезати*, у српском су прост глагол *резати* и друге његове превербалне изведенице развили значења из ове, обичајно-правне сфере, уп. стерп. **џџзати књиге** ‘поништавати исплаћене менице’, заст. *резати порез* (Карађорђево писмо из 1811), и данас *разрезати порез*, *одрезати глобу* и сл. У старијем језику глагол *пòрезати* користио се транзитивно са објектом *пòрез* у значењу ‘одредити порез’, али и рефлексивно, у обртима типа *порезати се (међу собом)* ‘дати свој прилог, учествовати у заједничком трошку’; таква употреба могла се развити из *‘посећи се, повредити се, претрпети штету, трошак’, уп. горе буг. и слн. значења. Са друге стране, изрази као *резати чесницу* или *славски колач*, покр. *порезаница* ‘комад од славског колача који се попу даје’ (Зајечар) указују на семантику дељења нечега сечењем на равне (или сразмерне) части. Из српског алб. *poraz* ‘порез’. • Skok 3: 134; Bezljaj 3: 89; БЕР 5: 529; ЭССЯ 22: 243–244 s.v. **narězъ/b*; Ј. Влајић-Поповић, НССУВД 35/1, 2006, 441–449; REW § 8542. (ПЕРСЈ).

3.6. Пример одреднице у којој је обрађена реч (практично) нерегистрована код Скока.

brávo [...] Riječ *bárbarus* govori se kao internacionalna u dva izgovora u pridjevu na -*ьsk bārbarskī* = *vārvarskī*, upor. arb. *varvaro* [...] (Skok 1: 203).

вàрварин -а m. (XIII век), множина *vārvari, vārvarskī* adj.; српсл. **ваџваџь, ваџваџинь**. – Преко цсл. **ваџваџ(ин)ъ** од гр. βάρβαρος | Гр. реч је по пореклу оноματοпеја ‘онај који неразумљиво говори’, још праиндоевропска (уп. **брбљати**); на православном истоку одразила се у свом средњегрчком гласовном лику (изговор β као в), уп. рус. *várvar*, док се на католичком западу, посредством лат. *barbarus*, очувао старогрчки изговор речи. Интернационални грецизам, уп. фр. *barbare*, нем. *Barbar*, енгл. *barbarian* итд. У латинском реч је попримила позитивну конотацију, уп. **брàво**. У грчком је Варвàра женско име, које је носила великомученица Св. Варвара из III в., одатле топоним *Варвàрин*, свакако по некадашњој цркви Св. Варваре, уп. стерп. **цџквџ Света Ваџваџа** у Шикљи (дан. сев. Албанија), **цџквџиште Ваџваџино** на Косову код Липљана. Хаплолошки хипокористик *Vàra, Vārindān* (17. XII), одатле деминутив *Vàрица* и, уз укрштање са **вàрити**, *vàрица* као назив за кувано жито које се на тај дан по обичају припрема: *Варица вари, Савица* (Св. Сава Освећени, 18. XII) *хлади, Николица* (Св. Никола, 19. XII) *куса*. Топоним *Сутвара* (место код Котора, острвце код Корчуле) од лат. *Sancta Varvara*, са византијским

изговором хагионима (а не лат. *Barbara*). • Skok 1: 203 s.v. *brâvo*; Vasmer 1944: 147; БЕР 1: 119; Фасмер 1: 274. (ПЕРСЈ).

4. Ново, продубљено сагледавање обрађиваног материјала с једне стране доводи до преиспитивања већ постојећих тумачења, а с друге омогућава да се јасније поставе проблеми и назначе могући правци њиховог решавања.

4.1. Пример одреднице у којој се релативизује општеприхваћено решење, иначе суштински неспорне речи (уношењем новог елемента, осветљавањем неког аспекта и сл.):

vijēce n. (Vuk, Dubrovnik) ‘senatus, consilium, dogovor’, sveslav. (osim češ. i bug.) i praslav. apstraktum na *-je* od steslav. *věť* ‘βουλή’ [...] Riječ *objet* m, f = ikavski *obit* ‘promissio, votum’ < *ob* + *věť*, s pridjevom *objetan* = *obitan*, denominal na *-ati obītati* impf. (ŽK) prema pf. *oběcati* (*iz-*) [...] (*č* je iz prez. *obvētjo* > *obečam* prenesen i u infinitiv), na *-ovati objetovati* = *obītovati*; impf. na *-va-* *obečavati*, *oběčāvām* (*iz-*) [...] (Skok 3: 589–590).

обећати, *-ām* pf. (XIII век), јек. покр. (ретко) *објећати*, ик. *обитати*, заст. *обетати*, *-ћам*, покр. и *-там*, *обећавати* impf., *обећање* n., заст. и *об(ј)ет*, ик. *обит* m. ‘обећање’; стсрп. **овећати** (се): *клетвѣ, коєвѣ ми се хокете овекати во всемѣ* 1234. Радослав Дубровнику, *како је записано и ѿвекано* 1428, *цо висмо господствѣ ти ѿвекали* 1421, само једном **овећати**: *како ми се сѣ ѿвѣкали* 1253, Урош Дубровнику, *овећавати се* impf., *овећание* n., *овећтати се*, *овећтание*, *ѿбитание*, *овећтъ*: *иа смѣ ималѣ к вамѣ ѿвѣтъ, да приѣмѣ томѣ градѣ* 1238. Владислав Дубровнику (тамо и *ви сте се овекали!*), доцније јек. *овиетѣ* 1423. Сандаљ Хранић Дубровнику, ик. *ѿбитѣ* 1399, српсл. **ѿвѣштати** (се), чешће **овештати се**, **ѿвѣштавати** (се), чешће **ове-**, **овецание** (без потврде са *-ћ-*). – Од псл. **obvēt(j)ati* (se), уп. стсл. **ѿвѣцати** (са), буг. *обецаја* (се), слн. *oběcati*, слч. *obecat*, чеш. дијал. *oběcat*, (ст)пољ. *obiecać*, струс. *обѣчати* (са), рус.-цсл. *обѣцати*, рус. књиж. *обеца́ть*, дијал. *об(в)ечать(ся)*, *овечать* | Псл. глагол на *-(j)ati* тумачи се као итератив од *ob-vētiti, за које је спорно да ли је деноминал од псл. *ob-věť > *об(ј)ет* или је ово његов поствербал; цела породица се изводи из корена који је у **вѣће** < пие. **uoit-* у лит. *vaitėnti* ‘судити, одлучивати’, стпрус. *waiitiāt* ‘говорити’, авест. *vaēθ-* ‘пресудити’. Буни екавски облик који преовлађује од најранијег времена у текстовима где се јат чува и доцније на подручју његове јекавске замене, а такође се искључиво он јавља у јекавским народним песмама (нпр. *Тамо сам се прије обећао*); Вук у свом речнику има само *обећати*; нема основа да се облик припише утицају екавског изговора црквенословенског језика (уп. **савет**, **завет**). Стога можда треба узети у обзир **obvekt’ati* поред **obvēkt’ati* као деноминал од **vekt’ь* поред **věkt’ь*, уп. стсл. ‘ствар’, и српсл., буг. *вещ*, слч. *ves*, чеш. *věc*, глуж., длуж. *wěc*, рус. (из цсл.) *вещь*. Псл. реч има тачну паралелу у гот. *waihts* f. ‘ствар’, можда од корена **wekʰ-* ‘рећи’, уп. псл. *rěčь ‘реч; ствар’, *obrekti (se) ‘обрећи, обећати’

(в. рѣч, рѣһи). • Skok 3: 589–590 s.v. *vijěće*; ЭССЯ 31: 31–33; Фасмер 1: 309–310; Lehmann 388–389. ▲ (ПЕРСЈ).

4.2. Пример одреднице у којој се разматра суштински спорна реч (са више могућих тумачења) изношењем чињеница које би могле допринети проналажењу коначног решења:

glāmaza m, f ‘čovjek koji na sajmu prodaje svoju robu bezobrazno lažući’ [...] Odatle na *-ati*: impf. *glamázati*, *-ázām* (17. v., Dubrovnik) (*iz-*) ‘prodavati na sajmu’ = *glamázat* (Lumbarda) ‘muktariti’ = *glamázati*, *-azā* (subjekat *goveda*, Lika) ‘kad ne pasu, nego se šecu’. Onomatopeja, која oponaša zvuk, pojavljuje se i sa *o* mjesto *a* i *t* mjesto *z*: *glōmōt* m (Vuk) [...] Onomatopeja se prenosi i na veliki obujam, nespretnost, tromost: *glōmāzan* pridjev na *-ъn* ‘trom, nespretn’, prilog *glōmazno* (Srbija, Milićević) = *glōmāčan* ‘idem’ [...] (Skok 1: 565–566).

глѡмāзан *-зна, -зно* adj. (XIX век), покр. и *глѡмѡзан, глāмāзан, глѡмачан*; такође *грѡмазан* ‘огроман, гломазан; моћан, силан; громак (о гласу)’. – Само с.-х. реч недовољно јасног порекла, можда од пл. дијал. *glotozъnъ (jъ), уп. чеш. дијал. *hlotozъnjъ* ‘плећат, здепаст, јак’ | Изворнији лик *глѡмѡзан* дао је *глѡмāзан* највероватније под утицајем именице *глѡмаза* / *глāмаза* ‘нешто велико (тј. трапаво)’, поствербала од *глѡмāзати* / *глāмāзати* ‘тумарати, лутати (о стоци на слабом пашњаку)’, уп. и дијал. *глāмзати* ‘ходати дуго и с напором’, без *-з-* покр. *глāмайти* ‘климати, ландарати’. Чини се да је дошло до укрштања облика на *гл-*, где доминира семантика трапавости (као одлике тешког ходања), и оних на *гр-* (*грѡмазан*, уп. и *грѡмаз* ‘јак, снажан глас; грлат човек’) са преовлађујућом семантиком величине, а који се, као и **ѡгрѡман**, *грѡман* ‘огроман’, *грѡмѡран* ‘велики, незграпан’, *грѡмѡла* ‘горостас’ итд., у крајњој линији свде на **грѡм**, уп. рус. *громоздкий* ‘гломазан, кабаст’. Слично се у чешком *hlotozъnjъ* везује за *hlotozъ* ‘шум, хук’, уп. још чеш. *hlotoza* ‘незрели плодови’, блр. *глѡмозд* ‘старудија, прње’. • Skok 1: 565–566 s.v. *glāmaza*; ЭССЯ 6: 137–138; Фасмер 1: 461 s.v. *громозд*; Ј. Влајић-Поповић, ЗбМФСФЛ 55/2, 2011, 7–21. (ПЕРСЈ).

5. Најзначајнији допринос ПЕРСЈ представљају одреднице које – на различитим нивоима – доносе нова тумачења за речи без икаквог, или без општеприхваћеног решења.

5.1. Пример одреднице у којој се само предлаже могућност тумачења (једна или више њих):

žbūn m (Vuk) = (sa *ž* > *dž* као u *džban* i *svjedodžba*) ‘grm, bus, ševar, šibljak, šiprag, frutex’. Deminutiv na *-ič džbunić* (Skok 3: 672).

жбун *-а* m. (XVIII/XIX век), такође *ѡбун, жбунѡ coll., жбунѡић dem., жбунѡст adj.* – Нејасно | Само с.-х. реч без паралела у другим словенским и у балканским језицима. Можда *žъb-упъ, од нулске базе корена **šib-* у који је у *шѡб, шѡбље* (в. **шѡба**), за суфикс **-упъ* у фитонимији уп. *гѡрѡн*,

slàduŋ врсте храста; по испадању слабих полугласа *шбун би једначењем по звучности дало *жбун*, за гласовни развој уп. **жбџа**. • Skok 3: 672; F. Ślawski, JФ 30/1–2, 1974, 189–192; Bezlaj 4: 439 s.v. *žbica*. ▲ (ПЕРСЈ).

5.2. Пример одреднице у којој се нуди конкретно решење (често на основу већ објављеног рада неког од аутора речника):

-go¹, nesamostalna deiktička partikula, u prijevoju *e: -že, -r(e)* [...] Rastavlja prefiks od osnove, na koju se odnosi, u *na-go-vijestiti, raz-go-vjetan, u-go-veo* [...] (Skok 1: 581–582).

jědan, jědna (Vuk), sveslav. i praslav. (*edъnъ) pridjevski brojnik ‘unus’ [...] Sa *-aga* kao u bug. *vinagi* ‘uvijek’: prilog *jědnaga* (Dubrovnik, 16. vijek) [...] ‘odmah, skupa, u isti čas’. U tom prilogu *jědna-* je n. pl. kao u *vina-*; *-ga* je deiksa koja se nalazi u prijevoju *go* (*nego, na-go-vijestiti, raz-go-vijetan*) [...] (Skok 1: 766–768).

městi, mětēm impf. (Vuk) ‘verrere, balayer’ [...] Čest je u neologizmima: *nogomet, puškomet, topomet, vatromet, dōmet* (Vuk), *izmet*, sa umetnutim *go* (kao *razgovjetan*) *izgomēt* (Dalmacija, Dubrovnik) ‘izmet, smetlište (kao metafora za čeljade)’ [...] (Skok 2: 410–414, v. 411a).

mrgoda m ‘namrgođen = ljut čovjek’ [...] Denominal na *-iti: mrgoditi se* [...] Bez sloga *-go-* (upor. *razgovjetan*) *mrditi se* [...] (Skok 2: 464).

vijěće n [...] Složenici tipa *nagovijestiti* odgovara pridjev *razgovijetan* (*ne-*) s apstraktnom *razgovijetnost* i imenica *zanovijet* m ‘smetnja, dosada’, ‘cytissus, žučica’, *zanovijětati, -nōvijetam* impf. (Vuk) ‘blaterare’ [...] U oba slučaja prefiks je rastavljen partikulama *go, no* [...] (Skok 3: 589–590).

рãзговѣтан *-тна, -тно* (*не-*) adj. (XIX век), *рãзговѣтно* (*не-*) adv., *рãзговѣйнѡсѣй, -и* (*не-*) f. – Само с.-х. реч, без паралела у другим словенским језицима, творбено рашчлањива на елементе *раз-го-(в)ет-ан* < псл. ***orz-go-(v)et-ъnъ* | Придев *разговетан* ‘јасан, разумљив (о говору)’ у Вуково доба имао је шире значење: ‘разумљив, читак (о рукопису)’, ‘јасан, разумљив (о ономе што се саопштава)’. На основу семантике може се довести у везу са породицом псл. глагола *eti ‘узети’ > стпољ. *jać* ‘схватити, разумети’, *etъnъjъ > рус. дијал. *ятный* ‘видљив, јасан, разговетан’, *nejetъnъjъ > рус. дијал. *неятной* ‘нејасан, неразговетан’, *obeți > пољ. *objąć* ‘схватити, појмити, увидети’, *obeťnъjъ > пољ. заст. *objętny* ‘разумљив, схватљив’, *orzeti > чеш. заст. *rozjati* ‘схватити, разумети’, *orzetъnъjъ > слн. *razjēten, -tna* ‘растављив, расклопљив’, пољ. *rozjętny* ‘id.’ (у свим случајевима *-j-* је накнадно убачено према симплексу *j-eti, где је оно протетског карактера). Пандан слн. и пољ. придеву био би непосведочен, али реално могућ с.-х. облик *раз-ет-ан (уп. *из-уз-ет-ан*) који би био у вези са такође непосведоченим, али реално могућим глаголом *раз-ети (уп. стрп. *изети* < *jъz-eti), в. *узѣти*. Затим је могло доћи до уметања партикуле *го* између префикса и основе придева, као

у **наговѣстити**, а након тога и гласа *в* иза *о* ради избегавања хијата, уп. **богòветан, рѹковѣт, верòватан**. • Skok 3: 590 s.v. *vijěće*; М. Бјелетић, SEB 15, 2012, 15–25. (ПЕРСЈ).

6. Као што се из наведених одредница види, конкретан ауторски допринос тумачењу разматране речи сигнализира се на два начина: а) упућивањем на чланак или студију посвећену датој речи (в. **глòмāзан, пòрез, рāзговѣтан**),⁸ б) знаком ▲ уколико је, без чланка на који се може реферисати, у одредници изнет неки битан елемент етимолошког тумачења или пак ново решење (в. **жбѹн, неваљао, обѣћати**). У оба случаја та информација се налази на самом крају одреднице, као последња ставка у њој цитиране литературе (коју овом приликом не разрешавамо).

7. На основу свега изложеног јасно је да се досадашњи рад на Приручном етимолошком речнику српског језика у великој мери ослањао на претходна истраживања његових аутора (в. нап. 8), а да је истовремено био подстицај за низ нових радова посвећених не само методолошким и теоријским проблемима (в. § 1.), већ и етимологијама конкретних речи (нпр. Бјелетић, Лома 2013, Бјелетић 2014, Лома 2015, Влајић-Поповић 2015). Како је материјал садржан у овом речнику генетски разноврсан и хронолошки вишеслојан, новине проистекле из његове обраде неретко задиру у област прасловенске па и индоевропске етимологије (в. нпр. Лома 2012, Лома 2014: 139–140). За ову прилику одабрана је лексика чија се проблематичност (раз)решава махом на плићој временској равни, у периоду самосталног развитка српског језика. Тиме се показује да и оне речи које већ имају тумачење на прасловенском нивоу често захтевају дубљу и свестранију анализу на плану српског језика како би се објаснили сви аспекти њиховог формалног и семантичког развоја. У томе и лежи основни допринос овог речника савременој етимолошкој науци.

ЛИТЕРАТУРА

Бјелетић, М. 2014. Из рада на једнотомном етимолошком речнику српског језика (*клòнуѹи* ‘нагнути се, погнути се; ослабити, малаксати; изгубити

⁸ Многе речи из корпуса ПЕРСЈ већ су биле предмет посебних радова чланова ауторског колектива, нпр. *бесѣда, бистар, б(ј)елоушка, верѹиѣ, гòсйод бог, ко(мо)њ, кориѹиѣ, кудиѹиѣ, мерòѣѣ, муѣ, неман, ѣросо, рај, реч, слово, суновраѹиѣ, ѹалог, чудо* (А. Лома); *баѹѹаѹиѣ, беѣѣѣ, врѹиѣ, гломазан, исѹосѹиѹиѣ/исѹаѹиѹиѣ, каѹѹарка, коса, коѹѹѣѣ, новаѣ, ѹаламудиѹиѣ, ѹаѹиѹиѣ, ѹорез, сѹраѹиѣ* (Ј. Влајић-Поповић); *ала, боговеѹѹан, брсѹиѹиѣ, занов(ѹ)ѣѹиѹиѣ, кочòѣѹѹиѣ се, разговѣѹѹан, ѹаворѹиѣ, чалабрѹѹѹѹѹиѣ, чукундеѣѣ* (М. Бјелетић); *абѣр, аљѣѣѣ, биѹиѹсѹиѣѣ, да(х)ѹѣѣ, неѹмар* (С. Петровић); *гѣгаѹиѣ се* (М.Б., Ј.В-П.), *гòѹѹов* (А.Л., Ј.В-П.) итд. Овде су наведене само оне речи које се налазе у насловима појединих радова (што није увек случај); за пуне податке в. библиографију у зборнику КИР 240–259.

- наду'). У: *Studia Borysiana. Etymologica – diachronica – slavica*. W 75. rocznicę urodzin Profesora Wiesława Borysia, Warszawa. M. Jakubowicz, B. Raszewska-Żurek (Hrsg.). Instytut Sławistyki PAN, Fundacja Sławistyczna, 173–188.
- Бјелетић, М. 2015. Проблема хронологическо-генеалогической стратификации слов славянского происхождения в однотономном етимологическом словаре сербского языка (на примере номинальных сложений). У: *EROCS*, 43–55.
- Бјелетић, М., Ј. Влајић-Поповић 2013. Једнотомни етимолошки речник српског језика (методолошки аспект). *Зборник Мајџице српске за славистику* 83. Нови Сад, 171–180 (= КИР 145–154).
- Белетич, М., А. Лома 2013. Сон, смърт, судба (наблюдения над праслав. *mora, *mara). У: *Slavica Svetlanica*. Язык и картина мира: К юбилею Светланы Михайловны Толстой. А. В. Гура, О. В. Белова, Е. Л. Березович (ред.). Москва: Индрик, 56–75.
- Влајић-Поповић, Ј. 2013. Дијалекатска лексика у кратком етимолошком речнику српског језика. *Српски језик XVIII*. Београд, 247–252 (= КИР 167–171).
- Влајић-Поповић, Ј. 2014. Мора ли драгоцен бити и скупоцен?. *Lucida intervalla* 43. Београд, 207–215.
- ЕРСЈ: *Етимолошки речник српског језика*, 1–, Београд : Институт за српски језик САНУ, 2003–.
- КИР: *Ка изворима речи. Тридесет година Етимолошког одсека Института за српски језик САНУ*. М. Бјелетић (прир.). Београд: Институт за српски језик САНУ, 2013.
- Лома, А. 2013. *Топонимија Бањске хрисовуље* (ка осмишљењу старосрпског топономастичког речника и бољем познавању општесловенских именовловних образаца). Београд: САНУ (= Библиотека *Ономастичких прилога*; 2).
- Лома, А. 2015а. *Вила* – олицетворенно неистовство, или што-то друго?. У: *EROCS*, 245–269.
- Лома, А. 2015б. Од Св. Саве до Вука: сведочанства српског народног језика. У: *Зборник радова са Међународног научног скупа „Вук Стефановић Караџић (1787–1864–2014)“*. Београд: САНУ, 87–96.
- ОС: Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, *Огледна свеска*, Библиотека *Јужнословенског филолога*, н.с. књ. 15 (ур. П. Ивић; аутори: М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, П. Ивић, А. Лома, Б. Сикимић, С. Петровић), Београд 1998.
- РКС: Ђ. Даничић, *Речник из књижевних сјајина српских I–III*, Биоград 1863–1864 (репринт Београд : Вук Караџић, 1975).
- ЭССЯ: *Этимологический словарь славянских языков*, Москва : Наука, 1974–.

- EROCS: *Etymological Research into Old Church Slavonic*. I. Janyšková, H. Karlíková (eds.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny (= *Studia etymologica Brunensia*; 18).
- Loma, A. 2012. Von Indogermanischen zum Slavischen und zurück. Probleme und Perspektiven einer vertiefenden Wortforschung in Bereich der slavischen Sprachen. U: *Metody etymologické praxe*. B. Vykypěl, V. Boček (eds.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 83–96 (= КИП 155–166).
- Loma, A. 2014. Die Belgrader etymologischen Projekte und ihre indogermanische Relevanz. U: *Schleichers Erben. 200 Jahre Forschung zum Baltischen und Slavischen*. B. Bock, M. Kozianka (Hrsg.). Hamburg, 133–142 (= КИП 175–182).
- LPS: F. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Vindobonae 1862–1865 (reprint Wien: Scientia Verlag Aalen, 1963).
- Petrović, S, 2015. *Svest* ‘consciousness’ and *savest* ‘conscience’ – Slavic layers in the Serbian lexicon. U: EROCS, 309–318.
- RJA: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–XXIII*. 1880–1976. Zagreb: JAZU.
- Skok: P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*. 1971–1974. Zagreb: JAZU.
- SP: *Słownik prasłowiański 1–*, Wrocław etc.: PAN. 1974–.
- Vlajić–Popović, J. 2015. Church Slavonic *žl̋dēti* ‘desiderare, cupere’ – relict or innovation. U: EROCS, 431–442.

Jasna Vlajić-Popović, Marta Bjeletić

THE CONCISE ETYMOLOGICAL DICTIONARY OF SERBIAN – ITS CONTRIBUTION TO CONTEMPORARY ETYMOLOGY

Summary

This paper offers an insight into ongoing work on the concise etymological dictionary of Serbian and its contribution to contemporary etymology. This is illustrated by ten lemmata (*dàska*, *gl̋māzan*, *kl̋eti se*, *nev̋ljao*, *ob̋ćati*, *p̋rez*, *r̋azgov̋etan*, *v̋arvarin*, *z̋amka*, *žb̋un*) – each compared with respective Skok’s lemma i.e. relevant excerpt(s) from it, all of which is organised within a tentative typology of novelties present in this dictionary. New interpretations, consisting in details or on larger scale elaborations, sometimes rely on articles by the authors themselves, written previously or in the course of compiling this dictionary.